

חדשנות בחינוך ובתרבות במושבה ראשון לציון - מדוע התעכבה הקמת הגימנסיה? ה. קליבנסקי

המסלול לחינוך בלתי-פורמאלי, המכללה האקדמית בית ברל, ישראל

מטרת המחקר

לבחון מדוע על אף החדשנות הרבה בפעילות החינוכית והתרבותית, התעכבה הקמת גימנסיה במושבה ראשון לציון?

רקע היסטורי

המושבה ראשון לציון הוקמה בשנת 1882, וכבר מימיה הראשונים רבו בה היוזמות והחידושים בתחומי החינוך והתרבות. מאז היווסדה ועד הקמת המדינה, היתה ראשון לציון חלוצה במפעלי חינוך ותרבות שונים, ביניהם גן ילדים ובית ספר עממי, "בית העם" בו התקיימו ערבי תרבות, ספריה, תזמורת ומקהלה, אגודות למען השפה העברית, מגרש משחקים, אגודות ספורט.

ארבע שנים לאחר ייסודה, בשנת תרמ"ו (1885/6), הוקם בה בית הספר (עממי) העברי הראשון בארץ ישראל. בשנת 1898, נפתח בראשון לציון גן הילדים הראשון על טהרת העברית. אולם לגימנסיה, שתאפשר לבוגרי הגן ובית הספר העממי להמשיך את השכלתם, נאלצו בני ראשון לציון להמתין עוד שנים רבות.

בשנת 1904 הוזמן הד"ר יהודה לייב מטמן לנהל את בית הספר העממי בראשון לציון ולהקים בה גימנסיה. בשל חילוקי דעות בינו לבין ועד המושבה ותושביה, התפטר לאחר כשנה והקים בית ספר ביפו, שהיה ראשיתה של גימנסיה "הרצליה" (1905) – הגימנסיה העברית הראשונה (יודילוביץ, תש"א).

חלפו כעשרים שנה, בשנת 1925, לאחר שראשון לציון קיבלה מעמד רשמי של מועצה מקומית (1922), הוקמה בה גימנסיה "בנימינה". הייתה זו גימנסיה פרטית שנתמכה כספית על ידי ועד המושבה ושרתה גם את בני המושבות נס ציונה ורחובות, אולם היא נסגרה כעבור שש שנים בלבד.

עברו עוד כחמש-עשרה שנים, ובשנת 1939, ביוזמת הורים שהתארגנו כועד, הוקמה הגימנסיה הראלית בראשון לציון. אך ראשיה נאלצו להאבק מספר שנים כדי שהגימנסיה תכלל ברשת החינוך הלאומי (1945), ולאחר מכן המשיכו במאבק על מנת להעביר את הגימנסיה מבעלות ההורים לבעלות הרשות המקומית (1950).

שיטת המחקר

ניתוח תוכן מקורות ראשוניים ומקורות משניים מארכיון ראשון לציון.

ממצאים

עיכוב בהקמת הגימנסיה בראשון לציון יכול להיות תוצאה של מספר סיבות, ביניהן ההיסטוריה של המושבה בחסות הברון, גודל האוכלוסייה והרכבה, הרכב ועד המושבה/המועצה המקומית ומדיניות חבריה וכן הבסיס הכלכלי של המושבה ואולי גם הקרבה לתל-אביב.

ביבליוגרפיה

יודילוביץ, דוד (תש"א). ראשון-לציון התרמ"ב-התש"א, ראשון-לציון: חברת "כרמל מזרחי".